

МОКРАЊАЦ И ПОЧЕЦИ ПРОУЧАВАЊА ГРАДСКЕ НАРОДНЕ МУЗИКЕ

Марија Думнић, М.А.
Музиколошки институт САНУ
marijadumnic@yahoo.com

УВОД

Стеван Стојановић Мокрањац један је од пионира прикупљања српског музичког фолклора. Његово интересовање превазилазило је оквире фасцинације руралним музичким наслеђем, па је заслужан и за прикупљање теренских записа музичког фолклора у градским срединама крајем деветнаестог и почетком двадесетог века. Његова мелографска делатност била је основа каснијим еминентним сакупљачима, нарочито онима који су истраживали терен Косова и Метохије. Кроз своје нотне записе, Мокрањац је у складу са тадашњим техничким могућностима сачувао сведочанства о мелодијама које су се тада изводиле, оставио значајне податке о репертоару и његовом пореклу, као и референце о својим казивачима. У даљем развоју овдашње етномузикологије градски музички фолклор био је маргинализован, те се овим значајним поводом чини неопходним подсећање на Мокрањчев обухватни приступ врстама музичког наслеђа.

МОКРАЊЧЕВО ИСТРАЖИВАЊЕ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

- 1896. код конзула Бранислава Нушића
- Приштина и Призрен
- грађанско становништво – певачи: Живко, баба Лена, Рифат чауш, М. Јовановић (учитељ)

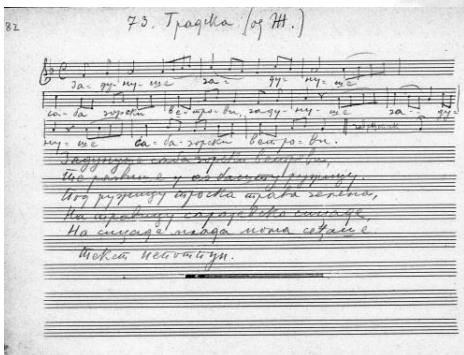
Записујући од певача са Косова, из Приштине и околних села, Мокрањац је управо схватио и оценио значај сакупљачко-мелографског посла, као и потребу за много ширим и систематичнијим радом. Као „певач и севадија“, он је волео „варошку“, „градску“ песму, али на Косову га је одушевила и једноставна сеоска мелодија, која ће га подсетити на родни крај његове мајке, село Сиколу у неготиној Крајини.

Додаће своје запажање о пореклу песме („турско-циганска, лаутарска“) и питаће своје певаче како је песма настала („На врата сеђаше Јевка Замфирова“). Записујући мелодије углавном од певача из градова, чији је глас био сигуран а интонација стабилна, постојања, он није нашао на тонска колебања, па их у својим записима и не означава.

Драгослав Девић, „Предговор“, у: Стеван Стојановић Мокрањац, *Записи народних мелодија* (прир. Драгослав Девић), Београд, Музиколошки институт, 1966, 10.

МОКРАЊЧЕВИ ЗАПИСИ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ГРАДСКЕ ПЕСМЕ

- сврха транскрипције

Мокрањчев аутограф из бележнице „Са Косова“ (АСАНУ 14455-III/1)

КАСНИЈИ ИСТРАЖИВАЧКИ ПРИСТУПИ СРПСКОЈ ГРАДСКОЈ НАРОДНОЈ МУЗИЦИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

- **Владимир Ђорђевић (1925):** негативан однос према савременом градском фолклору
- **Милоје Милојевић (1930):** прикупљао према Ђорђевићевој збирци, посматрао градски фолклор као „горњи слој“
- **Коста Манојловић (1931):** део казивача исти као код Милојевића, начинио прве тонске записе (необјављено)
- **Љубица Јанковић и Даница Јанковић (1935, 1939):** прикупљале према Ђорђевићевој збирци, указале на комплексност градског фолклора
- **Миодраг Васиљевић (1946, 1947):** записао више песама из градова
- **Милица Илијин (1950-их) и Радмила Петровић (1960-их):** начиниле звучне записе градског и сеоског вокалног и инструменталног фолклора

ПРОБЛЕМИ ЕТНОМУЗИКОЛОШКИХ ПРИСТУПА ГРАДСКОМ МУЗИЧКОМ ФОЛКЛОРУ ОД МОКРАЊЦА ДО ДАНАС

Инсистирање на бележењу руралног фолклора као колективног, раритетног и угроженог

Занемаривање бележења инструменталне градске народне музике

Одабир казивача

Употреба транскрипције

Класификација записа

Променљивост урбаног фолклора

КАСНИЈА МОКРАЊЧЕВА БЕЛЕЖЕЊА ГРАДСКИХ ПЕСАМА

- истраживачка позиција

Као што и данас мелографи чине, и Мокрањац је мелодије бележио претежно од познатих и обдарених сеоских певача, али и од грађана, добрих познавалаца песама. Понекад, када није био сигуран у аутентичност, било текста било мелодије, он је проверавао код других зналаца народне песме. Захваљујући таквом његовом савесном раду ми данас можемо открити музикалност и познавање музичког фолклора низа личности које су, иначе, по својим професионалним достигнућима већ давно познате у историји наше културе. Ту се налазе имена књижевника Стевана Сремца, Сима Матавуља, Драгутина Илића, затим Светозара Томића (у Мокрањчевом запису тада „великошколица“, а касније познатог етнографа и географа), др Ђоке Јовановића, зоолога, антрополога и лекара, најзад и Милице, перке песника Јована Илића.

Стана Ђурић Клајн, „Коментари и маргиналије Стевана Мокрањца“, у: Стеван Стојановић Мокрањац, *Записи народних мелодија* (прир. Драгослав Девић), Београд, Музиколошки институт, 1966, 15.